

Verlag van het ingevolge artikel 5, sub d., j° 2 Archiefbesluit 1995, gevoerde driehoeksoverleg tussen het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, van Financiën, van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, van Economische Zaken, van Verkeer en Waterstaat, van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het Nationaal Archief met betrekking tot de selectielijst, zoals bedoeld in artikel 2, eerste lid, van het Archiefbesluit 1995, van archiefbescheiden van de betrokken zorgdraggers op het beleidsterrein Ouderenbeleid over de periode vanaf 1945.

Den Haag, augustus 2007
Mw. drs. M. van Kooten

INLEIDING

De voorliggende ontwerp-selectielijst is een selectielijst als bedoeld in artikel 2, lid 1 van het Archiefbesluit 1995 (Stb.1995/671). De lijst heeft de vorm van een Basisselectiedocument (BSD). Een BSD bestaat voor het grootste deel uit een lijst van handelingen. In een BSD wordt op grond van een aantal selectiecriteria aan elke handeling een waardering gegeven, die neerkomt op een selectiebeslissing met betrekking tot de bescheiden die de neerslag van de handeling vormen (B = te bewaren; V = te vernietigen).

Het BSD fungeert als selectie-instrument voor de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van Financiën, van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, van Economische Zaken, van Verkeer en Waterstaat, van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, van Volksgezondheid, Welzijn en Sport op het beleidsterrein Ouderenbeleid voor de periode vanaf 1945.

Er hoeven na vaststelling van deze selectielijst geen andere selectie- en/of vernietigingslijsten te worden ingetrokken.

Reikwijdte van dit BSD

Dit BSD wordt thans ter vaststelling aangeboden voor de volgende actoren:

Actoren onder de zorg van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport:

- de minister onder wie Welzijn ressorteert (1945 -)
 - de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (1994 – heden)
 - de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur (WVC) (1982 – 1994)
 - de minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk (CRM) (1965 – 1982)
 - de minister van Maatschappelijk Werk (MaWe) (1952 – 1965)
- de minister onder wie Volksgezondheid ressorteert (1967-1987)
 - minister van WVC (vanaf 1982)
 - minister van Volksgezondheid en Milieuhygiëne (1971-1982)
 - minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid (tot in 1971)
- de Begeleidingscommissie dienstencentra voor bejaarden (Commissie Heroma; 1964 - ca. 1969)
- de Interdepartementale Stuurgroep Bejaardenbeleid (ISB; 1967 - 1987) / de Interdepartementale Stuurgroep Ouderenbeleid (ISO; 1987 -)
- de Centrale Commissie voor de bejaardenoorden (CCB; 1972 - 1996)
- de Coördinatiegroep bejaardenbeleid Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk (1974 -)
- de Algemene begeleidingsgroep onderzoek alternatieve financiering verzorging in bejaardenoorden (Commissie Gijsbers; 1976 - 1977)
- de Planninggroep voor het wetenschappelijk onderzoek op het gebied van de ouder wordende mens (1977 - 1982)
- de Stuurgroep onderzoek op het terrein van de ouder wordende mens (SOOM; 1982 - 1987)
- de Werkgroep ter voorbereiding van de totstandkoming van een adviesraad met betrekking tot het gehele ouderenbeleid (1986 - 1987)
- de Voorlopige raad voor het ouderenbeleid (VRO; 1988 - 1996)
- de Stuurgroep Nederlands stimuleringsprogramma ouderenonderzoek (NESTOR; 1988 - 1996)
- het Gestructureerd overleg ouderenbeleid (GOO; 1988 -)
- de Commissie van wijze vrouwen en mannen (1992 - 1996)

- de Commissie modernisering ouderenzorg (Commissie Welschen; 1993 - 1994)

Actoren die vallen onder de zorg van de minister van Financiën:

- de minister van Financiën

Actoren die vallen onder de zorg van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap:

- de minister van Onderwijs en Wetenschappen en taakopvolgers (1977-)

Actoren die vallen onder de zorg van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid:

- de minister van Sociale Zaken en taakopvolgers (1967-)

Actoren die vallen onder de zorg van de minister van Economische Zaken:

- de minister van Economische Zaken (1964-)

Actoren die vallen onder de zorg van de minister van Verkeer en Waterstaat:

- de minister van Verkeer en Waterstaat (1993-)

Actoren die vallen onder de zorg van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties:

- de minister van Binnenlandse Zaken (1993-)

Totstandkoming BSD

Deze selectielijst is gebaseerd op het rapport institutioneel onderzoek (RIO) 'Het bejaardenbeleid. Een onderzoek naar instituties en wet- en regelgeving inzake het ouderenbeleid, 1945-1990' (PIVOT-rapport nummer 9; Den Haag, 1993), opgesteld door mw. drs. A.S. Fris.

Het rapport beperkt zich tot een beschrijving van het handelen van de overheid betreffende 'die voorzieningen die uitsluitend in het leven zijn geroepen voor bejaarden, zoals bijvoorbeeld de bejaardenoorden.' (zie pag. 4 van het rapport). Overige voorzieningen voor ouderen komen in rapporten met betrekking tot andere beleidsterreinen naar voren. Dat betekent dat onderwerpen als gezondheid, zorg, wonen, mobiliteit, inkomen, arbeid, kennis en onderwijs in relatie tot ouderen hier niet aan bod komen.

De voor deze selectielijst onderzochte periode loopt van 1945 tot en met 1995. De periode 1991-1995 staat niet beschreven in het RIO. Tijdens aanvullend onderzoek bleek echter dat de handelingen van de actoren in dit tijdvak niet ingrijpend zijn gewijzigd.

Handelingen die eind 1995 nog werden uitgevoerd, zijn niet voorzien van een eindjaar; daar waar een eindjaar van een handeling na 1995 bekend is (bijv. 1996), is dit al wel ingevuld.

De handelingen in het RIO zijn niet 1:1 overgenomen in het BSD. Zowel de tekst als de nummering zijn aangepast. Waarom? Het RIO is in 1993 verschenen. Op dat moment was de ontwikkeling van het format voor RIO's nog in volle gang en moesten de eerste BSD's nog geschreven worden. De later verder uitgewerkte methodiek (bijv. de definitie van een handeling, de formulering van een handeling, de eisen die worden gesteld aan een BSD) maakt het moeilijk (zo niet onmogelijk) om bij het opstellen van dit BSD strikt vast te houden aan het RIO. In dit BSD heeft dit geleid tot:

- het samenvoegen van meerdere (sub-)handelingen uit het RIO tot één handeling in het BSD;
- het splitsen van een (sub-)handeling uit het RIO tot meerdere handelingen in het BSD;
- het niet opnemen van een (sub-)handeling uit het RIO, bijv. omdat de handeling naar nieuwe inzichten als een activiteit is te beschouwen;
- het opnemen van handelingen in het BSD die niet in het RIO zijn opgenomen (bijv. de algemene handelingen).

In de concordans bij dit BSD zijn de relaties terug te vinden.

Beleidssterrein

In het RIO wordt 'ouderenbeleid' gedefinieerd als 'het specifieke beleid dat zich richt op het tot stand brengen en in stand houden van het welzijn van bejaarden of ouderen.' (zie pag. 3 van het rapport). Met de term 'bejaarden' of 'ouderen' worden personen van 65 jaar en ouder bedoeld.

Driehoeksoverleg

Het driehoeksoverleg over de concept-selectielijst vond schriftelijk plaats tussen 17 juli 2007 en 15 augustus 2007.

Deelnemers aan het driehoeksoverleg

Aan het driehoeksverslag werd door de volgende personen (direct dan wel indirect) deelgenomen:

als vertegenwoordigster van de algemene rijksarchivaris

- Mw. drs. M. van Kooten, medewerkster Selectie en Acquisitie, Nationaal Archief

als vertegenwoordiger van de zorgdraggers

- Drs. L.B. Humbert, adviseur, Directie Informatiehuishouding, ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

De inhoud van het BSD, alsmede de voorgestelde waarderingen zijn beoordeeld door:

namens het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

- Drs. P.J. van de Kastele, Hoofdafdeling Sturing, Financiering en Informatie, Directie Langdurige Zorg

namens het ministerie van Financiën

- Dhr. P.C.A. Lamboo, medewerker instrumenten, Centrale Directies, Directie Bedrijfsvoering & Communicatie, Eenheid Documentatie & Informatie

namens het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

- Dhr. J.N. 't Hoen, medewerker S en B, Directie Informatisering, Informatiediensten

namens het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

- Dhr. M. Zonneveld, adviseur DIV, Gemeenschappelijke Organisatie Bedrijfsvoering, afdeling Documentaire Informatie

namens het ministerie van Economische Zaken

- Mw. dr. C. Dohmen, Adviseur IA/ Informatie

namens het ministerie van Verkeer en Waterstaat

- Drs. P. Fijnheer, Adviseur/ specialistisch medewerker, Shared Services Organisatie, Facilitair Bedrijf, Afdeling Adviezen en Projecten

namens het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

- Dhr. J. Langezaal, operationeel medewerker, Directie Informatievoorziening/ Beleid, Advies & Control

Tijdens het driehoeksoverleg is de volgende procedure gevolgd:

De materiedeskundigen, dhr. drs. C. Vermolen en Prof. Dr. C.P.M. Knipscheer, hebben op verzoek van de vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris medewerking verleend aan het uitvoeren van een Historisch Maatschappelijke Analyse (HMA). Deze HMA is uitgevoerd door middel van een interview aan de hand van een door het Nationaal Archief opgestelde vragenlijst. De HMA is als bijlage bijgesloten bij dit verslag driehoeksoverleg.

Belangen ex artikel 2, sub b en c Archiefbesluit 1995

Tijdens het opstellen van het BSD en tijdens het gevoerde driehoeksoverleg is rekening gehouden met de in artikel 2, sub c van het Archiefbesluit 1995 genoemde waarde van de archiefbescheiden als bestanddeel van het cultureel erfgoed en het onder sub d. van hetzelfde besluit genoemde belang van de in de archiefbescheiden voorkomende gegevens voor overheidsorganen, voor recht- of bewijszoekenden en voor historisch onderzoek. Als uitgangspunt van het overleg gold de selectiedoelstelling, die inhoudt dat de belangrijkste bronnen van de Nederlandse samenleving en

cultuur veilig worden gesteld voor blijvende bewaring. Met het te bewaren materiaal moet het mogelijk zijn om een reconstructie te maken van de hoofdlijnen van het handelen van de rijksoverheid ten opzichte van haar omgeving, maar ook van de belangrijkste historisch-maatschappelijke gebeurtenissen en ontwikkelingen, voor zo ver deze zijn te reconstrueren uit overheidsarchieven.

Om op basis van deze selectiedoelstelling tot een waardering van de handelingen te komen, worden zes selectiecriteria toegepast:

Selectiecriteria	
<i>Handelingen die gewaardeerd worden met B(ewaren)</i>	
Algemeen selectie criterium	Toelichting
1. <i>Handelingen die betrekking hebben op voorbereiding en bepaling van beleid op hoofdlijnen</i>	Hieronder wordt verstaan agendavorming, het analyseren van informatie, het formuleren van adviezen met het oog op toekomstig beleid, het ontwerpen van beleid of het plannen van dat beleid, alsmede het nemen van beslissingen over de inhoud van beleid en terugkoppeling van beleid. Dit omvat het kiezen en specificeren van de doeleinden en de instrumenten.
2. <i>Handelingen die betrekking hebben op evaluatie van beleid op hoofdlijnen</i>	Hieronder wordt verstaan het beschrijven en beoordelen van de inhoud, het proces of de effecten van beleid. Hieruit worden niet per se consequenties getrokken zoals bij terugkoppeling van beleid.
3. <i>Handelingen die betrekking hebben op verantwoording van beleid op hoofdlijnen aan andere actoren</i>	Hieronder valt tevens het uitbrengen van verslag over beleid op hoofdlijnen aan andere actoren of ter publicatie.
4. <i>Handelingen die betrekking hebben op (her)inrichting van organisaties belast met beleid op hoofdlijnen</i>	Hieronder wordt verstaan het instellen, wijzigen of opheffen van organen, organisaties of onderdelen daarvan.
5. <i>Handelingen die bepalend zijn voor de wijze waarop beleidsuitvoering op hoofdlijnen plaatsvindt</i>	Onder beleidsuitvoering wordt verstaan het toepassen van instrumenten om de gekozen doeleinden te bereiken.
6. <i>Handelingen die betrekking hebben op beleidsuitvoering op hoofdlijnen en direct zijn gerelateerd aan of direct voortvloeien uit voor het Koninkrijk der Nederlanden bijzondere tijdsomstandigheden en incidenten</i>	Bijvoorbeeld in het geval de ministeriële verantwoordelijkheid is opgeheven en/of wanneer er sprake is van oorlogstoestand, staat van beleg of toepassing van noodwetgeving.

Belangen van de archiefbescheiden voor de overheidsorganen en de recht- en bewijszoekende burger

Bij de handelingen die zijn gewaardeerd voor vernietiging op termijn, is de termijn vastgesteld met het oog op het belang van de archiefbescheiden voor overheidsorganen en voor de recht- en bewijszoekende burger. De beoordeling en vaststelling van de termijnen zijn geschied door de deskundigen van de betrokken zorgdragers. De vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris heeft zich ervan vergewist dat zij gezien hun inbreng en functie inderdaad kunnen gelden als deskundigen.

Belangen van de te bewaren archiefbescheiden voor het historisch onderzoek

In het driehoeksoverleg heeft de vertegenwoordiger van de algemene rijksarchivaris primair de belangen van het historisch onderzoek behartigd. Daarnaast hebben ook de overige deelnemers hun gedachten laten gaan over de vraag op welke wijze het belang van de bescheiden voor later historisch onderzoek in de selectielijst tot uiting zou moeten worden gebracht.

Ingevolge artikel 5, onder e, van het Archiefbesluit 1995 kan neerslag van bepaalde, als te vernietigen gewaardeerde handelingen betreffende personen en/of gebeurtenissen van bijzonder cultureel of maatschappelijk belang, van vernietiging worden uitgezonderd.

INHOUDELIJK VERSLAG

Opmerkingen naar aanleiding van de Historisch-Maatschappelijke Analyse (HMA)

Voor dit beleidsterrein zijn twee deskundigen geraadpleegd, geen van beide historicus. In het eerste gesprek gaf de materiedeskundige, de heer Vermolen (directeur Coördinatieorgaan Samenwerkende Ouderenorganisaties), aan dat het raadzaam was om contact op te nemen met prof. dr. Knipscheer. De heer Vermolen veronderstelde dat de heer Knipscheer, vanwege zijn zeer lange staat van dienst, qua historische kennis meer zou kunnen toevoegen aan de HMA. Beide deskundigen gaan in de HMA voornamelijk in op beleidsmatige ontwikkelingen en de rol van de overheid ten aanzien van verzorgingshuizen, welke in het BSD al zijn gewaardeerd met B. Op grond van de HMA zijn dan ook gen waarderingen aangepast.

In verband met het feit dat beide deskundigen geen professioneel historicus zijn, is er contact opgenomen met de heer prof. dr. M. van der Linden, werkzaam als Research Director bij het Internationale Instituut voor Sociale Geschiedenis. Er is hem gevraagd suggesties te geven voor deskundigen met een historische achtergrond. Hij deed vervolgens twee suggesties. Uit nader onderzoek is echter gebleken dat één van deze deskundigen vooral gespecialiseerd is in de periode voor 1945 en op het gebied van de zorgverzekeringen. De tweede deskundige bleek eveneens een socioloog te zijn. Het is voor veel beleidsterreinen moeilijk, zo niet onmogelijk is om een deskundige te raadplegen met een historische achtergrond. Op basis van de jarenlange ervaring van prof. dr. Knipscheer mag geconcludeerd worden dat hij over voldoende kennis bezit om een historisch beeld te kunnen schetsen van het betreffende beleidsterrein.

Met name de heer Knipscheer heeft aangegeven dat de belangrijkste ontwikkelingen betreffende het ouderenbeleid zich voornamelijk hebben afgespeeld rond de opkomst en neergang van de verzorgingsstaat en dan met name rond de rol van verzorgingshuizen. De verzorgingsstaat resulteerde tot halverwege de jaren zeventig in een explosieve groei van verzorgingshuizen, zodat de overheid, grotendeels uit financiële overwegingen, besloot dit intramuraliseringsbeleid aan te passen naar een situatie waarin ouderen alleen in het uiterste geval intrek konden nemen in een verzorgingshuis. Het beleid richtte zich meer op de verzelfstandiging en emancipatie van de ouderen, waarbij ouderen werden gestimuleerd om zo lang mogelijk zelfstandig te blijven wonen. Daarnaast werden er grote investeringen gedaan in ouderenvoorzieningen zoals AWBZ, pensioenen en verzorgingshuizen. De neerslag van deze laatstgenoemde inspanningen is echter terug te vinden in andere selectielijsten, bijvoorbeeld 'Voorzieningen in de Gezondheidszorg'. Het beleid omtrent de ontwikkeling naar zelfstandigheid is wèl terug te vinden in onderhavig BSD, namelijk in de algemene beleidshandelingen.

De van belang zijnde (particuliere) organisaties en archiefvormers die genoemd zijn door de materiedeskundigen, zijn voor een deel genoemd in onderhavig BSD en zullen meegenomen worden bij de acquisitie van archieven.

Opmerkingen bij de handelingen

Algemeen

Handeling 4, 99, 102, 111, 118 en 126 betreffen het opstellen van jaarverslagen door de verschillende actoren. Al deze handelingen worden doorgaans gewaardeerd met B voor het eindproduct (het verslag) en V voor alle overige neerslag. Allen gaan akkoord.

Actor: de minister onder wie Welzijn ressorteert

Handeling 17:

Het registeren van gegevens op basis van reglementen persoonsregistratie.

De vertegenwoordigster van de algemene rijksarchivaris stelt voor deze handeling met V te waarderen. De reglementen van persoonsregistratie worden bewaard in het BSD Persoonsgegevens, alwaar de belangrijkste neerslag betreffende persoonsregistratie bewaard wordt. Allen gaan akkoord.

Handeling 34:

Het geven van een aanwijzing aan een bejaardenoord, of het uitnodigen van Gedeputeerde Staten om zo'n aanwijzing te geven.

De vertegenwoordigster van de algemene rijksarchivaris stelt voor deze handeling met B te waarderen. Een aanwijzing is een belangrijk instrument van de minister en kan een verandering in het beleid teweeg brengen. Allen gaan akkoord.

Actor: de Begeleidingscommissie dienstencentra voor bejaarden (Commissie Heroma)

Handeling 84:

Het evalueren van ervaringen en resultaten verkregen bij de begeleiding van de werkzaamheden van de dienstencentra voor bejaarden welke voor een rijksbijdrage in aanmerking komen.

De vertegenwoordigster van de algemene rijksarchivaris stelt voor de handeling met B te waarderen. De evaluatie kan geleid hebben tot eventuele beleidsveranderingen. Allen gaan akkoord.

Over de waardering van de overige handelingen waren alle betrokken partijen het eens.

Het verslag is in augustus 2007 ter goedkeuring voorgelegd aan de deelnemers van het driehoeksoverleg. Allen hebben zich akkoord verklaard met het voorgelegde verslag.

Bijlage: Historisch-Maatschappelijke Analyse

Beleidsterrein:

Ouderenbeleid 1945-

Deskundigen:

Drs. C. Vermolen, Directeur Coördinatieorgaan Samenwerkende Ouderenorganisaties (CSO).
Prof. dr. C.P.M. Knipscheer, emeritus-hoogleraar in de Sociologie, in het bijzonder de Sociale Gerontologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

Werkwijze:

Voorafgaand aan het gesprek zijn beide deskundigen het vragenformulier Historisch-Maatschappelijke Analyse, de inleiding, literatuurlijst en het actorenoverzicht uit het BSD 'Ouderenbeleid 1945-' toegezonden.

Datum:

Op 5 juni 2007 heeft een medewerkster van het Nationaal Archief met de heer Vermolen aan de hand van het vragenformulier HMA gesproken over het betreffende beleidsterrein. Op aanraden van de heer Vermolen is vervolgens op 16 juli 2007 met de heer Knipscheer gesproken. Beide gesprekken zijn verwerkt tot onderstaand verslag.

Interviewer:

Mw. drs. M. van Kooten

Verslag

Vraag 1: Welke ontwikkelingen hebben zich voorgedaan op het beleidsterrein, en wat is het belang daarvan?

Vraag 2: Welke gebeurtenissen/ incidenten hebben plaatsgevonden, en in hoeverre zijn deze van belang geweest voor het beleidsterrein (en eventuele aanverwante beleidsterreinen)?

Het beleidsterrein ouderen is een breed beleidsterrein dat raakvlakken heeft met diverse andere beleidsterreinen, zoals de gezondheidszorg. Daarnaast zijn meerdere (sociale) regelingen ook op ouderen van toepassing, welke als doel hebben ouderen langer zelfstandig te laten wonen. Het betreft hier bijvoorbeeld de toekenning van huursubsidie, maar ook kortingen op het gebruik van het openbaar vervoer. Zoals aangegeven in het RIO richt dit zich voornamelijk op voorzieningen die speciaal opgericht zijn voor ouderen, zoals de verzorgings- en verpleeghuizen. De overige voorzieningen worden besproken in de selectielijsten die een algemener bereik hebben.

In de periode na de Tweede Wereldoorlog manifesteren ouderen zich steeds duidelijker. De periode waarin er sprake is van drie-generatie gezinnen komt ten einde en de opkomst van de verzorgingsstaat maakt het uiteindelijk voor ouderen mogelijk om langer zelfstandig te wonen. Vanaf circa 1955 komt er een steeds grotere nadruk te liggen op de professionalisering van voorzieningen en op de behoefte aan een apart ouderenbeleid. De reden hiervoor is dat de regering ziet dat deze groep steeds groter wordt en dat er tot dan toe relatief weinig aandacht aan is besteed. De opvatting heerst dat er voor deze groep een aantal dingen dienen te gebeuren om de sterke groei in goede banen te kunnen leiden. Daarnaast wordt het beleid gestuurd door de uitbreiding en erkenning van de professionalisering in de zorg. Eén van de belangrijkste beleidspunten vormt de bouw van verzorgingshuizen, maar ouderen laten zich niet zo makkelijk overhalen om te verhuizen naar een verzorgingshuis.

Naar aanleiding van de weerstand van ouderen om te verhuizen naar verzorgingshuizen, organiseert de Vereniging van Maatschappelijk Werk omstreeks 1959 een studiedag, waarin deze weerstand aan de kaak wordt gesteld. Hieruit blijkt dat ouderen deze weerstand opbouwen door de associatie van het verzorgingshuis met het armenhuis. Een mentaliteitsverandering komt vanaf het begin van de jaren zestig tot stand en in de jaren zeventig willen ouderen zich massaal op de wachtlijst zetten, als gevolg

van de slechte staat van het eigen huis. Hoewel de verzorgingshuizen kleiner zijn, vormen de kwaliteit van het wonen in de nieuwe tehuizen en de financiering van het wonen in tehuizen via de Bijstandswet de doorslaggevende redenen om zich in te schrijven voor een verzorgingshuis.

Tussen 1965 en 1975 ontstaat er een explosieve groei van 65-plussers in verzorgingshuizen, waarbij in 1975 13,5% van 65-plussers in een intramurale instelling (verzorgingshuis en verpleeghuis) woont. Dit vormt een opvallend percentage, omdat in geen enkel land op dat moment een dergelijk hoog percentage ouderen in een verzorgingshuis woont. De filosofie van de verzorgingsstaat is in deze periode volop in ontwikkeling, en het ouderenbeleid vormt hierin tot omstreeks 1980 een kernpunt. Gedurende die jaren vormen de ouderen een prominente categorie, waarmee de verzorgingsstaat zich optimaal kan demonstreren. Er wordt onder andere veel geïnvesteerd in ouderenvoorzieningen zoals AWBZ, pensioenen en verzorgingshuizen. Daarnaast maakt deze groep zich sterk door allerlei verenigingen op te richten die de belangen van ouderen behartigen.

Vaak wordt beweerd dat de aanleiding voor de groei van verzorgingshuizen de heersende woningnood was, dat wil zeggen het tekort aan woningen. Er wordt verondersteld dat hoe meer ouderen in een verzorgingshuis komen te wonen, hoe meer huizen er vrij komen voor gezinnen. Binnen de beleidsstukken van de jaren zestig en zeventig zijn echter geen harde bewijzen te vinden die deze theorie onderschrijven. Voorts wordt er op gewezen dat het in deze periode heel gemakkelijk is om een verzorgingshuis op te zetten. Er bestaat een open regeling, waarin een notitie, gericht aan het ministerie van VWS, met onder andere een demografische opbouw van de wijk en de bereidheid van een stichting om een verzorgingshuis op te richten, voldoende is om een vergunning te krijgen voor de bouw van een verzorgingshuis. Binnen een korte tijd worden er veel vergunningen afgegeven, waardoor het aantal verzorgingshuizen explosief groeit. Dit is in lijn met de gedachtegang van de verzorgingsstaat een goede ontwikkeling, totdat men in 1975 door krijgt dat de komende vergrijzing een enorme kostenpost met zich mee zou brengen, waardoor pas op de plaats gemaakt moet worden. Dit leidt tot een terughoudend beleid.

Naar aanleiding van het grote aantal ouderen dat in een verzorgingshuis woont, wordt in 1976 onder andere een indicatiecommissie ingesteld. Toekomstige bewoners krijgen van deze commissie een indicatie die bepaalt of zij recht hebben om in een verzorgingshuis te kunnen wonen. Deze ontwikkeling is het resultaat van een beleid waarin men het percentage 65-plussers in de intramurale zorg langzaam wil terugdringen. Rond 1978 bereikt de zogenaamde intramuralisering haar hoogtepunt, waarna het aantal plaatsen gestaag afneemt. Ondertussen (nu in 2007) is men er in geslaagd om het percentage met de helft te laten afnemen, wat een frappante ontwikkeling is, want terwijl het aantal plaatsen in verzorgings- en verpleeghuizen enigszins is afgenomen, is het aantal ouderen (65-plussers) sinds 1975 minstens verdubbeld.

Na 1975 wordt het ouderenbeleid systematisch terug gedrongen. Niet alleen door een aanzienlijke reductie van het percentage verzorgingshuizen, maar later ook door inkrimping van de WAO en AWBZ rechten. Het beleid ten opzichte van ouderenbeleid verandert, omdat men hier niet meer voor wil betalen. Geldelijke tegoeden lopen terug en in 1999/2000 wordt er geen nota bejaardenbeleid meer opgesteld, terwijl er vanaf 1970 in elke regeerperiode sprake is geweest van een dergelijke nota.

Het ouderenbeleid viert in de periode 1955-1990 dus haar hoogtijdagen, waarbij het hoogtepunt in 1975 ligt. Diverse wetten worden in deze periode ontwikkeld en volledig uitgebouwd. Daarnaast is er van bezuinigingen in de gezondheidszorg nog lang geen sprake.

Vraag 3: Welke individuen/ groepen zijn van belang geweest op het beleidsterrein (en eventueel aanverwante beleidsterreinen) en waarom?

Vraag 4: Welke organisaties zijn van belang geweest op het beleidsterrein (en eventueel aanverwante beleidsterreinen) en waarom?

In de loop der tijd zijn er verschillende personen en organisaties geweest die zich gebogen hebben over het ouderenbeleid. Binnen het politieke spectrum is dat DG Hendriks, die in de jaren 60-70 een grote rol speelt binnen het ouderenbeleid zoals dat door het ministerie van VWS wordt gevoerd.

Daarnaast werkt toenmalig minister van Sociale Zaken, Veldkamp, in navolging van Drees, de AOW en de AWBZ uit, wat resulteert in stabilisering en regulering van de sociale zekerheid. In deze periode worden er ook diverse commissies opgericht, die de overheid van advies voorzien. Het betreft hier bijvoorbeeld de Commissie Modernisering Ouderenzorg (1993).

Minister Brinkman van VWS is in de jaren tachtig van mening dat Nederland meer een zorgzame staat moet worden in plaats van een verzorgingsstaat. Hij geeft een scherp signaal af dat de ombuiging van de verzorgingsstaat een onvermijdelijk proces is. Hierop wordt veel kritiek geuit, terwijl hij achteraf gezien een realistisch beeld heeft geschapen.

Buiten de politiek zijn er verschillende ouderenbonden en belangengroepen die zich richten op belangenbehartiging van ouderen. Daarnaast zijn de vakbonden van belang voor de ontwikkeling van de sociale zekerheid. Vakbonden van de zorgsector strijden, naast de beroepsorganisaties, voor de erkenning van, grotendeels nieuwe, beroepen in de zorgsector en de kennisontwikkeling. De zorgsector wordt steeds meer een ouderensector, omdat, naast de verzorgingshuizen, het grootste gedeelte van de patiënten in ziekenhuizen uit ouderen bestaat.

Vraag 5: In hoeverre mag verwacht worden dat de informatie met betrekking tot de op grond van bovenvermelde vragen als belangrijk te kwalificeren onderwerpen alleen kan worden aangetroffen in de overheidsarchieven m.b.t. het beleidsterrein of dat deze wellicht ook elders te vinden is?

Er zijn verschillende instellingen die archieven bevatten die betrekking hebben op ouderen:

- het Expertisecentrum Leeftijd, welke belangrijke kennis bezitten betreffende ouderen.
- Nederlandse Federatie Bejaardenbeleid (NFB)
- Nederlands Instituut voor Gerontologie (NIG) Het NIG is in het NIZW opgegaan..
- Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn. Het NIZW is per 1 januari 2007 opgeheven en overgegaan in nieuwe organisaties die ieder delen van de taken van het NIZW hebben overgenomen.
- Archieven van de ouderenorganisaties, zoals CSO.
- Archieven van verpleeghuizen.

Voor een deel zijn de genoemde organisaties genoemd in het BSD als particuliere actoren en andere instellingen zullen ter overweging meegenomen worden in de acquisitie van archieven.

Vraag 6: In hoeverre is het noodzakelijk om nog andere deskundigen over deelaspecten van het beleidsterrein te raadplegen en wie zou daar het beste voor benaderd kunnen worden?

Voor wat betreft de bestuurskundige visie op het beleidsterrein van het ouderenbeleid zou contact opgenomen kunnen worden met professor Braam (hoogleraar bestuurskunde Universiteit Twente).

Vraag 7: Is er eventueel nader (literatuur) onderzoek nodig?

Als aanvulling op de literatuur die gebruikt is bij het onderzoek voor het RIO kan gespecialiseerdere literatuur geraadpleegd worden, zoals: "De overheid en maatschappelijke dienstverlening aan bejaarden.", P.Driever/ Frans Hakkemars (1985, Katholieke Universiteit Nijmegen) en "Aging in the Netherlands: structural and cultural characteristics.", J. Baars & C.P.M. Knipscheer (1989). Deze publicaties beschrijven echter te specifieke onderwerpen en gaan niet direct in op de historische ontwikkelingen.